

Vragen gesteld door de leden der Kamer, met de daarop door de regering gegeven antwoorden

1186

Vragen van de leden **Dassen** (Volt) en **Omtzigt** (Omtzigt) aan de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties over *het integriteitsbeleid bewindspersonen* (ingezonden 3 december 2021).

Antwoord van Minister **Ollongren** (Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties) (ontvangen 21 december 2021).

Vraag 1

Op basis van welke voorwaarden kan de secretaris-generaal (SG) ontheffing verlenen van de verbreding van het bestaande lobbyverbod met aanpalende beleidsterreinen en op basis van welke afwegingen komen bovendien de voorwaarden voor ontheffing door de SG of onafhankelijke commissie tot stand?¹

Antwoord 1

Voor gewezen bewindspersonen geldt een lobbyverbod op het eigen ministerie én op aanpalende beleidsterreinen waarmee de gewezen bewindspersoon tijdens het ambt actieve bemoeienis heeft gehad. Net als bij het huidige lobbyverbod kan de SG van het betreffende ministerie indien daartoe aanleiding bestaat in voorkomende gevallen ontheffing van het lobbyverbod verlenen. Factoren die kunnen worden meegewogen, zijn bijvoorbeeld: de duur van het uitoefenen van de functie van bewindspersoon (en daarmee de gezagsrelatie), de mate van nabijheid van het beleidsterrein, de tijd die verstreken is, de kring van contactpersonen, de aard van de nieuwe werkring (commercieel of semipublieke sector) en de functie. Daarbij geldt dat openheid over het contact kan bijdragen aan het mitigeren van mogelijke risico's.

Vraag 2

Uit welke personen die welke functies bekleden zal de onafhankelijke commissie bestaan, wie stelt deze onafhankelijke commissie aan en waarom is bovendien gekozen voor de vorm van advisering?

¹ Kamerstuk 28 844, nr. 231

Antwoord 2

Het voornemen is om deze adviestaken bij het Adviescollege rechtspositie politieke ambtsdragers te gaan beleggen. Dat veronderstelt dat de Wet adviescollege rechtspositie politieke ambtsdragers moet worden gewijzigd. In een dergelijk wetsvoorstel zal de aanpassing van de taak- en samenstelling van de onafhankelijke adviescommissie nader worden geregeld. Een wettelijke regeling heeft als consequentie dat een volgend kabinet zich hierover nog moet buigen. Het kabinet stelt het onafhankelijke adviescollege in en benoemt de leden.

Er is gekozen voor deze vorm van advisering omdat integriteitsvraagstukken zich niet altijd lenen voor een zwart-wit benadering. In het geval van een afkoelperiode na het ambt van bewindspersoon is het kabinet van mening dat in een specifieke casus verschillende afwegingen aan de orde kunnen zijn zoals de weloverwogen mogelijkheid om na het ambt de maatschappelijke loopbaan te vervolgen. Een adviescommissie kan die afweging in een advies in een specifiek geval maken.

Vraag 3

Denkt u dat advisering aangaande lobbywerkzaamheden door de SG of onafhankelijke commissie door GRECO als afdoende wordt beoordeeld en kunt u bovendien toezeggen dat de verantwoordelijkheid van naleving van deze maatregelen ligt bij de bewindspersonen en niet bij de ambtenaren, zoals nu conform de Gedragscode Integriteit Rijk het geval is? Op basis van welke grond kan de SG oordelen dat een ontheffing onder voorwaarden niet bezwaarlijk is?

Antwoord 3

Bij de voorgestelde maatregelen integriteitsbeleid gewezen bewindspersonen zijn de aanbevelingen betrokken die de Groep Staten tegen Corruptie van de Raad van Europa (hierna: GRECO) aan Nederland heeft gedaan. Met dit samenstel van maatregelen, waaronder de verbreding van het bestaande lobbyverbod, is tegemoet gekomen aan de adviezen van de GRECO om het integriteitsbeleid te verbeteren. Ik zal de GRECO daarover informeren en kijk met vertrouwen uit naar het komende verslag waarin de GRECO de naleving van zijn eerdere aanbevelingen zal beoordelen. Nalevingsverslagen worden altijd aan de Tweede Kamer aangeboden laatstelijk 6 juli 2021 (Kamerstuk 35 570 VII, nr. 107). Nederland is gevraagd uiterlijk 30 september 2022 te rapporteren over de gemaakte voortgang.

De primaire verantwoordelijkheid voor naleving van het lobbyverbod ligt bij voormalige bewindspersonen. Voor hen wordt het verbrede lobbyverbod opgenomen in het Handboek bewindspersonen en in de brief over rechten en plichten die elke vertrekkende bewindspersoon kort na het aftreden van de Minister van BZK ontvangt. Zij kunnen hierop zonodig publiekelijk worden aangesproken. Dit neemt niet weg dat ook ambtenaren zich aan het beleid moeten houden en daarop aanspreekbaar zijn. De politieke eindverantwoordelijkheid voor het handelen en nalaten door ambtenaren ligt in zijn algemeenheid bij de bewindspersoon waarvoor de betreffende ambtenaar werkzaam is.

Vraag 4

Wilt u bovengenoemde vragen ook beantwoorden ten aanzien van de nieuwe regelgeving aangaande het draaideurverbod?

Antwoord 4

De GRECO heeft strikt genomen niet geadviseerd tot het instellen van het draaideurverbod, maar het kabinet acht deze maatregel een passend onderdeel van het pakket integriteitsbeleid gewezen bewindspersonen. Ik zal dan ook over deze maatregel rapporteren in mijn voortgangsverslag, zodat de GRECO hierover in het nalevingsverslag een oordeel kan geven.

Vraag 5

Hoe zal de nieuwe wetgeving zich verhouden tot de bestaande Gedragscode Integriteit Rijk en het Handboek voor bewindspersonen?

Antwoord 5

De Gedragscode integriteit Rijk en het Handboek voor bewindspersonen zijn een afgeleide van hetgeen in wet- en regelgeving is opgenomen. Dit betekent dat deze worden aangepast aan nieuwe wet- en regelgeving, of aan nieuw geldend beleid dat anders dan in wet- of regelgeving is vastgelegd.

Vraag 6

Wordt de naleving van de regelgeving voor wat betreft de drie voorgestelde maatregelen (het lobbyverbod, het draaideurverbod en de afkoelperiode met verplicht advies) voldoende gewaarborgd en hoe vindt sanctionering bij nalatigheid of schending van de wettelijk vastgestelde regelgeving plaats? Aan welke voorwaarden wordt bij sanctionering bovendien getoetst?

Antwoord 6

Er is reeds een start gemaakt met de voorbereiding op de benodigde wetsaanpassingen. Deze zien onder meer toe op de taken en bevoegdheden van de onafhankelijke commissie, de gevolgen voor het uitkeringsstelsel, de sollicitatieplicht, het begrip «passende arbeid» in de Algemene pensioen- en uitkeringswet politieke ambtsdragers maar ook op de rechtsgevolgen en de naleving van de voorgestelde maatregelen. Het is aan het volgende kabinet om deze wetswijzigingen verder vorm te geven.

Vraag 7

Hoe bent u voornemens uitvoering te geven aan de aangenomen motie-Dassen aangaande een verplicht lobbyregister nu in uw brief staat dat het integriteitsbeleid tijdens het ambt wordt overgelaten aan het volgende kabinet?²

Antwoord 7

De GRECO heeft ook aanbevelingen aan het Nederlandse kabinet gedaan die betrekking hebben op het integriteitsbeleid *tijdens* het ambt van bewindspersoon, zoals de aanbeveling om een gedragscode te ontwikkelen die onder meer ziet op contacten met derden (lobbyisten). In de brief aan de Kamer over de evaluatie van de GRECO (Kamerstuk 35 000 VII, nr. 19) is aangekondigd dat de concrete uitwerking van de GRECO-aanbevelingen voor het integriteitsbeleid tijdens het ambt van bewindspersoon – met name omwille van de internalisatie en het eigenaarschap – aan het nieuwe kabinet wordt gelaten. Dat is door de Minister-President mondeling herhaald in het Kamerdebat van 8 september 2021. Bij het opstellen van deze gedragscode zal de ook motie Van Baarle-Leijten over het afdwingbaar maken resp. sanctioneren van de gedragscode, worden betrokken (Kamerstuk 32 925 III, nr. 11), evenals de genoemde motie-Dassen.

Vraag 8

Heeft u overwogen ook een draaideurverbod in te stellen voor deelname aan adviescolleges? Dit zou niet nodig zijn vanwege de eenzijdige benoeming, er kan echter worden overwogen dit aan te passen in wetgeving. Is dit overwogen en zo ja, waarom is hier niet voor gekozen en zo nee, waarom is dit niet meegenomen in de afweging?

Antwoord 8

De eenzijdige benoeming van leden van adviescolleges is niet de reden dat zij niet zijn betrokken in het draaideurverbod. Het draaideurverbod beoogt te voorkomen dat bewindspersonen na het aftreden betaalde, commerciële werkzaamheden ten behoeve van het eigen ministerie gaan verrichten. Hiermee wordt het risico op verstrengeling van persoonlijke en functionele belangen vermeden. Dat speelt niet bij benoeming van gewezen bewindspersonen in een adviescollege.

Vraag 9

Op welke termijn bent u voornemens de wettelijke wijzigingen, waaronder de wijziging van de sollicitatieplicht en de Algemene pensioenwet politieke ambtsdragers (Appa) door te voeren?

² Kamerstuk 35 896, nr. 18

Antwoord 9

Alle aangekondigde wetgeving die betrekking heeft op het integriteitsbeleid van gewezen bewindspersonen moet op hetzelfde moment in werking treden. Met de voorbereiding van deze wetgeving is reeds een begin gemaakt, met het streven het wetsvoorstel na de zomer van 2022 aan de Kamer aan te bieden.

Vraag 10

Bent u bekend met het artikel: «lobbyverbod voor ex-bewindslieden blijkt «tussen wal en schip beland»?³

Antwoord 10

Ja.

Vraag 11

Klopt het dat op 16 oktober 2020 ambtenaren de pijnlijke conclusie trokken dat de Nederlandse overheid de Europese anti-corruptiewaakhond GRECO en andere internationale organisaties verkeerd geïnformeerd heeft, namelijk dat er nog steeds een lobbyverbod voor bewindspersonen geldt?⁴

Antwoord 11

Nee. In het artikel werd selectief verwezen naar een persoonlijke beleidsopvatting uit een mailwisseling tussen ambtenaren. Die mailwisseling gaf een interne discussie weer over de gevolgen van de ingetrokken circulaire lobbyverbod. De eindconclusie in diezelfde mailwisseling was dat het lobbyverbod nog altijd van kracht was en dat van onjuiste informatieverstrekking geen sprake was. Deze eindconclusie is in het krantenartikel niet vermeld.

Deze conclusie is later herbevestigd. Het lobbyverbod is een kabinetsbesluit uit 2017 dat aan de beide Kamers per brief is medegedeeld. De brief aan beide Kamers waarin het lobbyverbod is uiteengezet, is door het kabinet niet ingetrokken. Het lobbyverbod wordt aan bewindspersonen kenbaar gemaakt via het Handboek bewindspersonen en in de brief die bewindspersonen bij hun aftreden ontvangen. Voor rijksambtenaren is het lobbyverbod kenbaar via de Gedragscode Integriteit Rijk. De Gedragscode is geen vrijblijvende set van regels. Indien de ambtenaar zich niet gedraagt als een goed ambtenaar betaamt, kan er een disciplinaire maatregel (straf) worden opgelegd conform hoofdstuk 15 van de CAO Rijk. Om deze redenen zijn de in de vraag genoemde internationale organisaties niet verkeerd geïnformeerd. Overigens zal het gewijzigde lobbyverbod nog op een andere wijze kenbaar worden gemaakt aan rijksambtenaren en zal dit worden meegenomen in de actualisatieronde van de Gedragscode Integriteit Rijk.

Vraag 12

Wat is uw verklaring op de bevindingen uit de ambtelijke correspondentie dat de ministerraad nooit heeft besloten het verbod in te trekken en dat iets dergelijks ook nooit aan de Tweede Kamer is gemeld?

Antwoord 12

Het is correct dat uit de ambtelijke correspondentie blijkt dat de ministerraad nooit heeft besloten het lobbyverbod in te trekken. Aangezien het bestaande lobbyverbod niet is ingetrokken of gewijzigd, was er ook geen aanleiding dit aan de Tweede Kamer te melden. Het lobbyverbod gold en geldt onverkort.

Vraag 13

Welke internationale organisaties zijn nog meer verkeerd geïnformeerd?

Antwoord 13

Aangezien het lobbyverbod nog onverkort gold en geldt, zijn er geen internationale organisaties verkeerd geïnformeerd.

³ Volkskrant, 5 oktober 2021, «Lobbyverbod voor ex-bewindslieden blijkt «tussen wal en schip beland».

⁴ 35 925 VII, nr. 7.

Vraag 14

Op welke wijze heeft u aan GRECO en alle andere relevante organisaties verteld dat zij verkeerd geïnformeerd waren en kunt u die brief of mail aan de Kamer doen toekomen?

Antwoord 14

GRECO en alle andere relevante organisaties zijn niet verkeerd geïnformeerd. Er is dus geen brief of mail beschikbaar of noodzakelijk.

Vraag 15

Indien u dat nog niet aan die organisaties heeft meegedeeld, kunt u dat dan per ommegaande doen en een afschrift daarvan aan de Kamer doen toekomen?

Antwoord 15

Er is geen aanleiding om die organisaties een dergelijke mededeling te doen. Bovendien is in de brief van het kabinet aangekondigde verbreding van het bestaande lobbyverbod direct van kracht.

Vraag 16

Kunt u deze vragen beantwoorden binnen de daarvoor staande termijn en in ieder geval voorafgaand aan het commissiedebat Integriteit openbaar bestuur dat plaatsvindt op 26 januari 2022?

Antwoord 16

Ja.